

УДК-111.32

Множинська Р. В.

канд. філос. наук,
доцент кафедри філософії та культурології
Київський національний університет технологій та дизайну

ТЕОРЕТИЧНИЙ РІВЕНЬ ФІЛОСОФСЬКОЇ РЕФЛЕКСІЇ У ТВОРЧОСТІ ЙОСИПА КОНОРОВИЧА-ГОРБАЦЬКОГО

Одним з перших професорів філософії Києво-Могилянської академії був Й. Кононович-Горбацький (рік нар. невід. - 1653) - український просвітник, філософ. Освіту отримав в Замойській академії, у Києві читав курс риторики і філософії, а з 1642 по 1646 р. був ректором Києво-Могилянської академії (на той час ще колегії). Автор “Підручника логіки”, “Оратора Могилянського”, написаних латинською мовою. Розвиваючи положення про те, що філософія, як і інші науки, вивчає реальні тілесні речі, Кононович-Горбацький особливу увагу звертав на розгляд питання про їх субстанційні основи, начала. Такими субстанційними началами вважав матерію і форму, обстоював реальність простору і часу, в яких вбачав реальні акциденції і форми, що діють на речі. Показував, що людина складається з матерії (тіла) і душі (форми), заперечував безсмертя душі, оскільки, на його думку, вона не створена від початку світу.

Природу Кононович-Горбацький розглядав такою, що не залежить від свідомості окремої людини і людства, а також від того, як вона сприймається в понятті душі людиною. Виходячи з такого уявлення про природу, він вважав, що пізнання має починатися з чуттєвого сприйняття світу, на основі чого через абстрагуючу діяльність розуму утворюються загальні поняття, а саме пізнання постає єдністю чуттєвого досвіду і розумного мислення. На прикладах логіки доводив корисність знань для задоволення не тільки духовних, а й матеріальних земних потреб. При цьому Кононович-Горбацький 92 надавав перевагу користі суспільства, де знання має поставати супутником і союзником свободи народу, захисту держави. Розвивав гуманістичні ідеї, спрямовані на звеличення людини та її розуму, стверджуючи, що немає на землі нічого великого, крім людини, і нічого великого в людині, крім розуму. [1, 2].

Для професорів Києво-Могилянської академії характерне звернення до самих відчуттів, здорового глузду, спостереження, повсякденного досвіду, експерименту. В своїх лекціях вони не йшли ні шляхом візантійського богослов'я, ні латинської схоластики, ні західноєвропейських реформаторських теорій, ні шляхом, що йшов від традицій давньоруської доби. Використовуючи надбання цих шляхів, вони прагнули до вироблення самостійного мислення, свого власного типу філософствування. [2, с.115]. Коли аналізуємо погляди того чи іншого мислителя на світ, виникає питання, як далеко в минуле сягають джерела нашого світовідчуття: коли, в якому часі з'явилися первні нашого світогляду, які саме були ті прапочатки, в яких умовах вони розвивалися і що з них дійшло до нашої епохи. Крім того, послуговуючись терміном “схоластика”, треба враховувати, що й сама вона була неоднорідною. Як історичний етап розвитку філософської думки, переходу від речовизму, онтологізму до логіки і гносеології, схоластика крім негативних рис мала багато позитивних моментів для розвитку української філософської думки і філософії загалом, свідченням чому може бути друга схоластика, яка містила ряд еретичних моментів, розвивала строге

мислення, твердість у судженнях, знання класичної філософської спадщини, сприяла поширенню філософської літератури. Якщо враховувати той факт, що більшість професорів філософи Києво-Могилянської академії здобули освіту в західноєвропейських навчальних закладах і аж ніяк не були простими епігонами тих чи інших філософських систем, а творчо осмислювали їх, то стане зрозумілим зміст і спрямованість їх курсів. [3, с.195].

У своїх філософських курсах Кононович-Горбацький дотримувався номіналістичного тлумачення вчення Арістотеля. Його номіналізм проявився в питаннях про універсалії (загальні поняття). Стверджуючи вторинність універсалій по відношенню до тілесних речей, Й. Кононович-Горбацький розглядав їх як результат діяльності розуму, відображення тих сутностей, які існують тільки в одиничних речах як дещо загальне для них. Проблему універсалій пов'язував з необхідністю пізнання світу, а не з потребами доведення пізнання творця, як це вважали томісти. Визнаючи існування Бога як єдиної субстанції і творця, обґрунтовував положення про дві істини - богословську і філософську. З погляду Кононовича-Горбацького, предметом теології є вчення про Бога, тоді як предметом філософії, фізики та інших наук такими є реальні тілесні речі. Залишаючись в цілому на теологічних позиціях, підходив до вимоги відокремлення розуму від віри, філософії від богослов'я.

Список літератури

1. Історія філософської думки в Україні - Огородник І. В. - Йосип Кононович-Горбацький Електронна бібліотека <http://resource.history.org.ua>
2. Конончук С.В., Хижняк З.І. Кононович-Горбацький. В кн.: Києво-Могилянська академія в іменах. XVII–XVIII ст. Енциклопедичне видання. К., 2001. 420 с.
3. Кононович - Горбацький, Йосиф //Філософський енциклопедичний словник / В.І.Шинкарук (гол. редкол.) та ін. Київ : Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України : Абрис, 2002. 742 с